

<sida1>

[<Ink. 16 Junii 1837> Ankomstdatum på Consistoriet]

Protocoll hållet vid visitation i Gellivare den 24de Martii 1837. Närvarande Pastorn, Herr Joh. Björkman, Scholmästaren Herr Gustaf Engelmark, samt en del af Församlingen.

§.1.

S:D: Efter slutad Högmesso Gudstjenst, trädde underteknad Visitator fram för altaret, samt höll ett för tillfället lämpadt tal på Lappska Språket, hvarefter ett kort förhör anställes på finska och Lappska Språken med de tillstädes varande Ledamöterna af Församlingen, hvilka mest bestodo af Nattvards ungdom samt andre från närmaste Byar församlade yngre personer.

§.2.

Enligt hvad Visitator af detta förhör kunde inhämta, tycktes Christendoms kunskapen, särdeles bland den Finska delen af Församlingen vara så vida oklanderlig, att någorlunda nöjaktiga svar gåfvos af ungdomen på de framställda förstånds frågor. Visitator hade äfven dagen förut haft tillfälle erfaras, att åtskillige bland de finske Nattvards Barnen läste i bok med färdighet. Den Lappska Ungdomen befanns i allmänhet vara vida sämre så väl i Begrepp, som i innanläsning. Dock gåfvo äfven någre bland Lappska Nattvards-Barnen nöjaktiga Svar efter Högströms frågbok.

§.3.

Hvad Christendoms kunskapen eljest, och särdeles bland Lappska Allmogen vidkommer, så hade Visitator, med anledning af så väl föregående Visitations acter, som och i synnerhet af Rese Catecheten Holmboms intygande, all anledning att instämman, i det mindre fördelaktiga omdöme, som redan af föregående visitatorer blifvit yttradt, att Lappska Allmogen i denna församling företer icke sällsynta exempel på djup okunnighet i Christendomens hufvudstycken, hvilken omständighet dock icke skäligen

<sida2>

kan helt och hållit räknas nu varande presterskap till last. Visitator hade under förhöret med Nattvards Ungdomen förnummit, huru som blandningen af 3 särskilda Nationer, jämte den deraf härrörande språkförbistringen, lade mycket hinder i vägen vid undervisningen, enär Christendoms kunskapen skulle meddelas på 3^{ne} Språk; hvarföre ock Visitator, med förutsättande af max. ven. Consistorii samtycke, Anmodade Pastor Björkman, att icke allenast å dubbla Högtidsdagar, utan äfven å de stora Bördagarne, då 2^{ne} predikningar hållas, afhandla den ena af dessa predikningar på Lappska och den Andra på finska, eller ock någon gång på Svenska Språken, hvilket sistnämde Språk kunde begagnas oftare om sommaren, men mera sällan om vintern, emedan den rent svenska befolkningen, troligen utgjorde mindsta delen af församlingen, samt i alla fall förstode endera eller bägge af de förstnämde Språken. Likväl erinrade Visitator, att en sådan Predikofördelning, borde ske efter i god tid förut skedd pålysning.

Visitation i Gellivare 1837-03-24

§.4.

Församlingen intygade, att den Allmänna Gudstjensten blifvit under loppet af året Uppehållen och förrättad efter kyrkolagens föreskrift, med Predikan, Böner och sång, jämte öfrige bruklige Ceremonier.

§.5.

Ottesång hålles alla stora Bönedagar samt högtids dagar; Om Långfredag hålles högmessa och aftonsång.

§.6.

De stora Bönedagarne firas efter Lappska Allmogens bekvämlighet å särskilta tider om året: Bönedagen i Killinge suando, firas Allhelgona dag. Dessutom hålles äfven Allmän Gudstjenst i Soudujärfvi Jaksmessotiden[[Jakobsmässa?](#)], samt i Nattavare Larsmessotiden.

§.7.

Skriftermål och Communion sades äfven vara hållne, så ofta någre af församlingen sådant önskat.

[<sida3>](#)

§.8. Catechismi Predikningar och Husförhör hållas med Nybyggare särskilt i hvarje rote; med lapparne skulle husförhör hållas i Killinge, Ullati samt i Kyrkan efter förutgången pålysning; dock gäller här samma anmärkning, som i Jockmock, att många Lappar[?] absentia från husförhören. Uti Husförhörs Columnene voro på flere år inga anteckningar gjorde, hvaraf således ingen Uplysning kunde inhämtas huruvida någon större del af Lappska Allmogen varit närvarande vid husförhören. Visitator förestälde nu dem af Lappska Allmogen, som voro närvarande, att mera allmänt infinna sig vid husförhören samt i händelse någon af Presterskapet finge tillfälle att besöka Dem i deras kåtor, vore det deras ovilkorliga plikt, att lotsa prester ifrån By till by.

§.9.

Enligt Pastors intygande hade Åhörarne besökt kyrkan och bevistat den Allmänna Gudstjensten, så vidt för lägenhet och afstånd från Kyrkan sådant medgifvit. Likväl förspordes äfven här Bönedags försummelse ibland Lapparne, hvarföre Presterskapet anmodades att icke lemna itererad[?] Bönedags försummelse opåtalad. Äfven erinrades församlingen, att det vore Kronobetjeningens skyldighet att efterse, huruvida Kongl. Majts påbud rörande stora Bönedagars firande efterlefdes, och den osed hvilken stundom vore bruklig bland Lapparne, att skicka Böndags fullmäktig, borde i intet afseende tillåtas, såsom stridande emot ändamålet med denna heliga inrättning.

§.10.

Till nattvards Ungdomens beredande hölls så kallad Skrift Schola i 14 dagar, sedan förrledne års visitator derom gjort hemställan till max. ven. Consistorium. Denna tid tycktes också vara ganska behöflig till utbildande af Barnens begrepp. Visitator hade äfven tillfälle erfara, att Herr Pastor Björkman läste flitigt med desse Barn både på förr- samt efter middagen; men i afseende till den ofvan nämde blandningen af Svenska, finnska och Lappska nationerne, Uptogs den mesta tiden af repeterad utan läsning,

Visitation i Gellivare 1837-03-24

samt åtskillige förstånds frågor, emedan hvarje ämne särskilt måste framställas på trenne Språk, hvarigenom ingen tid tycktes vara öfrig för en fullkomnad innanläsning, hvilken likväl vore ganska behöflig i synnerhet för de Lappska Barnen. I anledning deraf anmodade Visitator Herr Pastor Björkman,

<sida4>

att vid ett kommande Års Nattvards Ungdoms beredning afskilja de finnska Barnen från de öfrige hvilka Herr Pastorn Sjelf då hade så mycket bättre tillfälle att grundligen undervisa, medan Dess Adjunct Herr Mag. Henrik Læstadius skulle hafva full sysselsättning med de öfrige Svenska och Lappska Barnen, och förmodar visitator att max. ven. Consistorium icke lärer ogilla denna åtgärd.

§.11.

På Visitators förfrågan, hvad utväg Presterskapet hade med sådane personer, hvilka ännu i medelåldern glömt sina Christendomsstycken, anmälte Pastor, att de blifvit varnade; men emedan det väl vore allmänt bekant, att blotta varningar föga verkar på ett rått och ohyffsadt folk, hvilket vanligen emottager varningar med förakt, hvarå exempel icke saknades ibland Lapparne: så anmodades Pastor att i slike fall, och då varningar icke hjälpa, begagna de medel, hvilka både andlig och verdslig lag nedlagdt i Presterskapets händer hvartill hörde sådane personers uteslutande från Nattvarden, hvilka efter erhållna varningar icke bättrat sig, och skulle ändteligen detta medel icke hjälpa, så egde presterskapet att genom tjenliga medel förmå de tredskande, att infinna sig på Skrift Schola, för att emottaga undervisning.

§.12.

Vid Barnaundervisningen följdes vanligen ABC-Boken, Luthers mindre Cateches, samt Svebilii förklaring deröfver, äfven som Högströms frågbok för Lapparne, bland hvilka få kunde Svebilii förklaring utantill. De föräldrar, hvilka sjelfve undervisa sina Barn, kunde ogerna förmås, att bruka den af Lindblom förbättrade Förklaringen, hvar af den Lappska öfversättningen enligt Scholmästare Gustaf Engelmarks samt Rese chatecheten Holmboms intygande, förstods vida sämre än den gamla, hvilken åtminstone i afseende på Språket vore tämmeligen felfri, hvilket icke kunde sägas om den nya öfversättningen. Presterskapet klagade öfver brist på ABC Böcker samt Högströms frågbok.

§.13.

Emot Allmänna sammanlefnaden i församlingen hade Presterskapet intet att anmärka. På tillfrågan, om Lönnkrogar funnes i församlingen gafs intet bestämt svar. Visitator hade likväl mycken anledning att befara flere missbruk i detta afseende, enär det, såsom någre af Församlingens Ledamöter intygade, vore allmänt bekant, att Brennvin transporterades till

<sida5>

Gellivare icke Allenast från Luleå samt tillgränsande Lands församlingar, utan äfven från Torneå Elfs omgifningar. F.d. Löjtnanten, krono Länsman Herr Dahl underrättade äfven Visitator derom, att behörigen förpassat

Visitation i Gellivare 1837-03-24

Brennvin blifvit transporterat till Gellevare, hvilket ännu mera försvårar Upsigten öfver dess olofliga försäljning.

§.14.

Kyrkan sades icke vara tjärad sedan 1825. Pastor anmodades derföre, att med det första draga försorg derom, att Kyrkan blefve tjärad.

§.15.

Likaledes påmintes Pastor om nödvändigheten, att låta välja Kyrko Råds Ledamöter, hvilket hittills blifvit försummat.

§.16.

En Bok, som skulle innehålla Kyrkans Räkenskaper, blef väl af Pastor förevisad; men då deri ingen slut-Räkning för året var Uptagen, och de inkomster, hvilka skolat i Räkningen uptagas, icke tycktes vara ordentligen införde: så kunde ingen Uplysning vinnas rörande Kyrko-Cassans ve[r]kliga behållning. Tillfälle saknades äfven att undersöka, huruvida några kyrkans medel funnos förvarade i Kyrkokistan, emedan kyrkovärdarne icke voro närvarande. Med Fattig Räkenskaperne tycktes samma obestämda förhållande ega rum, ehuru Pastor förmälte, att de mäst behöfvande underhöllos på soknens bekostnad, hvaremot andre skulle understödjas med bidrag af fattigmedlen.

I afseende på dessa obestämda förhållanden med kyrkoböcker och Räkenskaper, vågar Visitator hemställa till max. ven. Consistorii högt Uplysta bepröfvande, om icke Pastor Björkman, som hittills varit ensam tjänstgörande Prest i Församlingen, samt i synnerhet å stora högtider, då äfven de fleste kyrkans medel skola inflyta, varit så öfverhopad af andre tjänsteförrättningar, att någon försumlighet i kyrkans Räkenskaper derigenom möjligen kunnat upkomma, nu må ega tillåtelse, att till sin medhjelpare i Embetet, Herr mag. Henrik Læstadius, öfverlämna så väl Kyrkoböcker som öfriga Räkenskaper, på det att något klander derutinnan icke måtte hädanefter ega rum.

§.17.

Enligt Pastors förmälan, betaltes till Gellevare Kyrka årligen 10 Rdr Banco i stället för vinsäd, samt dessutom 4ta Skillingar Banco af hvarje Skriftperson, hvilka sistnämde

<sid6>

medel dock icke ordentligen inbetaltes af vederbörande. Till förekommande deraf, att brist, genom oinbetalte vinören icke måtte komma Kyrko-Cassan till last, anmodades Pastor, att hålla en noggran förteckning öfver alla Betalnings skyldige, samt derefter genom kyrkans sexmän, eller Kronobetjeningen låta indrifva alla resterande vinöres medel.

§.18.

Klockaren Wennström förmenade, att kyrkogården vore för trång, samt äskade att de träd, som blifvit planterade eller sjelfmant vuxit på kyrkogården nära kyrkans fenster, borde undanrödjast, såsom skymmande ljuset; hvaremot f.d. Loitnanten, Krono Länsmannen Dahl anmärkte, att trängseln å Kyrkogården härrörde af åtskillige Familje Grafwar, hvilka

intogo större rum än andra Grafwar, samt yrkade således, att dessa borde fyllas med jord, samt lemna rum för en ordentligare Circulations Grafning, hvartill Dödgräfvaren under Presterskapets tillsyn borde tillhållas. Dessutom utfäste sig Herr Löitnanten, att för sin del samt på egen bekostnad, utvidga Bogården, med villkor, att för sig få utse en familjegrav inom densamma. Visitator vågar härmed hafva hemställt denna sak till max. ven. Consistorii högt Uplysta pröfning, huruvida någon eller någre af Församlingens Ledamöter, hvilka möjligen önska för sig utse familje grafvar inom Bogården, må anses pliktige, att i likhet med Tit. Dahl bidraga till Bogårdens utvidgande i förhållande till Grafvarnes storlek. Föröfrigt kunde å Klockaren Wennströms påstående om Trädens undanrödjande intet afseende hafvas då ingen annan af Församlingens Ledamöter klagat öfver brist på ljus i Kyrkan.

§.19.

Då vid Lappscholan i Gelleware 6 st. Barn blifvit efter af Presterskapet godkänd examen, vid den vanliga marknads tiden dimitterade, samt 6 st. andre å nya inskrifne: så ansågs det vara utan ändamål, att företaga visitation i denna Schola. S. min. Adjuncten Henrik Læstadius, hvilken sades hafva fört protocoll

<sid7>

vid de gamle Barnens utexaminering samt de nyas inskrifning, träffades icke under Visitations tiden i Gelleware, i anledning hvaraf tillfälle saknades, att inhämta förloppet dervid, och vågar visitator hemställa till maxim. ven. Consistorium, att af bemälte S. min. Adjunct inforra det förda Protocollet. Enligt Scholmästaren Herr Gustaf Engelmars, samt andre Trovärdige Personers tillkännagifvande hade den ledsamma omständigheten inträffat, att ett af Scholæ Barnen förrleden Sommar, rymt från Scholan, samt begifvit sig till fjellen och dervid omkommit, utan att liket eller kvarlevorne kunnat igenfinnas. Enligt flere trovärdige personers äfven som Pastor Björkmans eget intygande, hade denna rymning blifvit föranledd, icke af någon slags elak behandling i Scholan, utan af en viss vantrefnad hos Barnet, som icke velat skiljas från sina föräldrar. Till förekommande af dylige ledsamme omständigheter i framtiden, anmodades Scholmästaren af Visitator, att genast från Scholan entlediga sådane Barn, hos hvilka tekn till vantrefnad förmärkes, samt antaga andre i stället, hvilka bättre kunna trifvas i Scholan; och Vågar Visitator hoppas, att en sådan åtgärd så mycket häldre godkännes af max. ven. Consistorium, som det är för Scholmästaren omöjligt, att hafva sådan vård om Barnen, att rymning kunde förekommas. Lika omöjligt synes det vara, att genom hvad slags behandling som häldst betaga visse Lappska Barn deras medfödda trånad och längtan efter Lapplifvet, ehuru usselt och föga afvundsvärdt det än tyckes vara för den, som icke blifvit van dervid från Barndomen.

§.20.

Rese Catecheten Holmbom, hvilken, enligt Presterskapets vitsord, hade med flit i kåtaförhör, äfven fullgjort sina skyldigheter i Gelleware, anmälte

Visitation i Gellivare 1837-03-24

hos Visitator sin ödmjukaste anhållan om maxime ven. Consistorii förord, till erhållande af någon

<sida8>

påökning i sin nuvarande ringa lön, utgörande Circa 24ra Riksdaler Banco; hvilken påökning enligt Holmboms förmenande skolat redan i Prosten Zachr. Grapes visitations tid vara honom beviljad, men sedermera genom felaktig Upgift i requisitionerne uteblifvit. Visitator, som hade för kort tid, att genomgå gamle Visitations acter, kan icke vitsorda denna bemälte Holmboms Upgift, utan vågar endast till max. ven. Consistorii högt Uplysta pröfning hemställa hans begäran med det fördelaktiga vitsord, att Holmbom, enligt hvad Visitator kunnat förnimma, varit den enda, som uti Jockmocks och Gellevare församlingar hittills utmärkt sig med flit och ihärdighet uti kåtaförhör, hvilket hans Catechetisations Journal, som bordt tjena Presterskapet till ledning vid Christendoms kunskapens anteknande i kyrkoböckerne utvisar. Holmbom är dessutom med Hustru och många små barn på et nybygge under fjellen i fattiga omständigheter, och skulle så väl derföre, som för sin flit i kåtaför[[hör](#)] förtjena att ihåtkommas med en påökning af minst tio Riksdaler Banco, såsom en ringa Upmuntran för de mödor och Strapatser, hvilka en ambulatorisk catechet vanligen måste uthärda.

Gellevare, datum ut supra.

Lars Levi Læstadius.